

1 EEN DORPSVISIE

VOORWOORD

Voor u ligt de Visie voor Wateringen 2030 met een doorkijk naar 2040. De visie is opgebouwd vanuit de kracht van en kansen en mogelijkheden voor Wateringen. Wateringen is een unieke plek binnen het omringde stedelijk gebied. De vele participatie-bijeenkomsten met bewoners, verenigingen en het bedrijfsleven hebben ons hier nog eens extra op gewezen. Ook de overledigende opkomst tijdens de presentatie van de variantiestudie liet zien hoe groot de waardering en betrokkenheid is voor ons dorp Wateringen.

Het behouden van de bestaande kwaliteiten en het omguben van de grootste zorgpunten - verkeersoverlast en huiscastieg bieden aan alle Wateringers die hier willen wonen - zijn grote uitdagingen naar de toekomst. In deze visie gaan we in op deze uitdagingen. Met trots bidt ik u deze visie aan. Samen met u willen wij de toekomst werkelijkheid maken.



Cobie Gardien-Randers Wethouder Ruimtelijke Ordening gemeente Westland

Een visie voor Wateringen
De Visie Wateringen geeft inzicht in de opbouw en ontstaans-geschiedenis van Wateringen en de wijze waarop ambities voor de toekomst worden krijgen. De visie geeft de koers aan die wordt gevolgt voor 2030 met een doorkijk naar 2040 om te komen tot een toekomstbestendig Wateringen. De gewenste ruimtelijke ontwikkeling van het dorp wordt beschreven, met enerzijds aandacht voor ontwikkelingen die binnen afzienbare termijn worden voorzien en anderzijds aandacht voor voldoende flexibiliteit die past bij het langere termijnperspectief. De visie biedt de bewoners en ondernemers van Wateringen duidelijkheid over gewenste ontwikkelingen, geeft aan waar ruimte is voor initiatieven en geeft inzicht in de bandbreedte van de mogelijkheden. De gemeente stelt voorkeursaan vanuit het algemene belang, biedt ondersteuning en werkt samen.

Participatieproces
Deze visie is het resultaat van een uitgebreid participatiestraject met Waterings bewoners, het verenigingsleven en ondernemers



Aan het begin van het visie traject hebben bewoners en professionals (verenigingen en ondernemers) de mogelijkheid gehad om hun wensen, ideeën en verwachtingen, problemen en suggesties aan te geven. Na verwerking hiervan is tijdens een tentoonstelling verschillende toekomstscenario's in de bibliotheek van Wateringen dorp zo'n 1.500 geïnteresseerden een belangrijke bijdrage geleverd aan het verder in beeld brengen van de belangrijke opgaven en daarvoor de meest wenselijke perspectieven voor het dorp.

Aan het begin van het visie traject hebben bewoners en professionals (verenigingen en ondernemers) de mogelijkheid gehad om hun wensen, ideeën en verwachtingen, problemen en suggesties aan te geven. Na verwerking hiervan is tijdens een tentoonstelling verschillende toekomstscenario's in de bibliotheek van Wateringen dorp zo'n 1.500 geïnteresseerden een belangrijke bijdrage geleverd aan het verder in beeld brengen van de belangrijke opgaven en daarvoor de meest wenselijke perspectieven voor het dorp.

Afbakening en status

De gemeente Westland is, naast het areaal glastuinbouw en regionale wegen- en waterstructuren, opgebouwd uit vijf woonkernen met elk een eigen karakter. Al vanuit de Visie Groenport Westland 2020 (2015) is gewerkt aan ruimtelijke kaders voor de verdichting van deze kernen. In aanzet is dit uitgewerkt in de Nota Uitgangspunten Ruimtelijke Ontwikkelingskaders voor de Kernen (2007). De nota voor Wateringen 2030 (2009) is al ontwikkelingskader voor Wateringen echter nooit vastgesteld. Nu, tien jaar later, is dan deze Visie Wateringen als beleidskader gereed.

Voor 2030 wordt voor Westland en de direct aan Wateringen grenzende wijken van Den Haag een demografische groei verwacht. De visie voor Wateringen 2030 is dus in essentie ontwikkelingsricht. Daarbij is gezocht naar balans tussen groei en behoud van kernkwaliteiten en met vastleggen van een strategie voor de mogelijkheden en onmogelijkheden voor toekomstige uitbreiding en verdichting. Visie Wateringen schetst een ruimtelijk toekomstperspectief voor de hele kern Wateringen, met specifieke aandacht voor ontwikkelingen in het centrum en het kernwinkelvegebied. Ook de meest dynamische randen van het dorp zijn verder uitgewerkt, met name de zone direct geliegd aan het stedelijke gebied van buurgemeente Den Haag. In de beleidsuitwerking van deze visie ligt de focus op locaties waar sociale, economische, milieutechnische en ruimtelijke ambities samenkomen. Details kunnen invezide hebben op het grote geheel en omgekeerd. Daarom zijn in deze visie zowel uitspraken op hoofdlijnen als details (meer concrete ruimtelijke uitgangspunten) opgenomen.

Vooruitlopend op de Omgevingswet in 2021 werkt de gemeente anno 2019 ook aan de vervanger van de huidige Structuurvisie Westland 2025 uit 2013. De Omgevingsvisie Visie op Westland. Voor deze overkoepelende Omgevingsvisie zijn een aantal thematische deelvisies gemaakt die input zijn geweest voor de Visie Wateringen. Omgekeerd zullen zowel de uitkomsten van het participatieproces van deze visie als de gekozen koers voor Wateringen in abstracte zin onderdeel gaan uitmaken van de Omgevingsvisie en de hierbij behorende gebiedsuitwerkingen. Inhoudelijk kan deze visie afgestemd met de gelijktypige opgestelde Mobiliteitsvisie Westland 2040, in de beleidsmatige maatregelenpakketten-lijst aanzien van de verkeerssituatie opgenomen.

Leeswijzer

Deel 1 geeft de inhoud, totstandkoming en status van dit document.
Deel 2 en deel 3 vormen de voedingstabellen van de visie. Hierin is opgenomen hoe Wateringen is ontstaan en welke kenmerkende ruimtelijke structuren nog zichtbaar zijn. Het geeft daarnaast de actuele beleving van het dorp en maatschappelijke plaatsen van betekenis weer zoals Wateringers dit hebben aangegeven in het participatieproces.
Vervolgens ligt de focus op de drie thematische lagen van Wateringen – ondergrond, netwerken en gebied – om de belangrijke functionele (en beleidsmatige) vraagstukken te overzien.
Op basis van deze inventarisatie en een aantal voor Wateringen belangrijke trends schetst deel 4 de visie voor Wateringen in vier leidende principes, het versterken van het dorps karakter, een aantrekkelijk en levendig centrum, leefbare en bestendige woonbuurten en hoogwaardige dorpsranden.
Deel 5, de uitvoeringsagenda, beschrijft hoe en op welke manier de gemeente samen met haar partners en bewoners van Wateringen de ambities en gewenste ontwikkelingen wil realiseren.

In de teksten zijn woorden onderstreept. Deze verwijzen naar een interactieve versie met bedrijfsijet en toelichtend bestemmingsplan die te vinden is op gemeentewestland.nl

2 EIGEN IDENTITEIT EN RUIMTELIJKE STRUCTUUR

De ruimtelijke karakteristiek en culturele identiteit van Wateringen geven aanknopingspunten voor toekomstige transformaties. Deze aanknopingspunten zijn op waarde geschat door enerzijds onderzoek naar de ruimtelijke vorm en veranderingen hierin in de tijd, en anderzijds onderzoek naar de collectieve waardering van Wateringers.

2.1 DORPSONTWIKKELING

Onderstaande beschrijving geeft inzicht in de wijze waarop Wateringen en directe omgeving zijn ontstaan.

De vorming van het landschap

Zo'n 10.000 jaar geleden vond er in het gebied dat we nu Wateringen noemen, dan een poolwoestijn, een drastische klimaatverandering plaats. Het werd warmer en de sneeuwlag stopte. Daardoor ontstond een veldde- gebied waarbij de zee via getijdenkanalen doordrongt tot in het achterland. Rond 4.000 v. Chr. werd de aanvoer van zand en slik vanuit de zee zo groot, dat ter hoogte van de dorpskernen Rijswijk en Voorburg een eerste *strandwal* ontstond. Rond Wateringen is deze hogere wal nog terug te vinden op de IJn Van Vriedenburchweg - Sammersweg (Rijswijk - Noordweg - Poeldijkseweg. Het achterland raakte door de strandwal afgeloten van de zee. Als gevolg daarvan stagneerde de afwatering en groeide een groot veengebied. Rond 1.000 voor Chr. drong de zee bij stormvloedende zee uitgestrekte vlakke echter opnieuw binnen. De alius ontstane getijdengeul 'de Gantel' stroomde door het veen van Wateringen. In de loop van de tijd kreeg de Gantel het karakter van een rivier, zij sneed diepe geulen uit waaingre oeverwallen en omgebieden ontstonden.



Vogelvlucht van de situatie in Wateringen rond het midden van de tweede eeuw. Op de voorgrond het kanaal van Corbulo en de Romeinse weg ter plaatse van het huidige Oostende. (Bron: U. Glimmerveen, 2009)

De Gantel als bestaansgrond

De Gantel speelde een belangrijke rol bij het mogelijk maken van bebouwing. Op de hooggelegde oeverafzettingen, een zone van ruim 400 meter breed, vastigden zich rond het begin van onze jaartelling (in de late ijertijd en Romeinse tijd) de eerste bewoners van Wateringen. Bij archeologische opgravingen rond Juliana' en Wateringe Veld zijn nederzettingen terug gevonden uit deze tijd. Ter hoogte van het huidige tracé Oostende-Herenstraat-Huulweg bevond zich open water in een *restgeul* van de Gantel. Deze 'Romeinse' Gantel, heeft een smalle oever gevormd waarop deze eerste weg werd aangelegd. Ook de vondst van vier Romeinse mijlpalen in 1997 getuigen hiervan. Langs de weg zijn graven aangegeven, maar ruimte voor huizen bood de oever zelf niet. Bebouwing lag verder noordwaarts tussen de Noordweg en het Oostende. De Gantel zelf werd opgenomen in een kanaal dat door de Romeinse veldheer Corbulo werd aangelegd tussen de Rijn en de Maas. De huidige Huulweg, die in vroeger tijden een Watering was, is hier vermoedelijk op terug te voeren. Bij archeologische opgravingen rond Juliana' en Wateringe Veld zijn grondwaterspiegels. Door bewoners werd systematisch een grootschalig greppelsysteem aangelegd; de eerste *verdundelstructuur* van Wateringen. Vanaf de 4e eeuw was het gebied nauweljks beboud. Pas weer uit circa 800 na Chr. zijn er sporen van een nederzetting gevonden nabij de huidige Oraniewijk.

Hofsteden en buitenplaatsen
Het Westland werd na enkele overstromingsrampen in de 12e eeuw weer opnieuw in cultuur gebracht door adellijke families. Van de toonaamige graaf van Holland kregen zij land in handen, dat zij bruikbaar maakten voor het boerenbedrijf door de aanleg van dijken en sloten. Op de landerijen mocht men een verdedigbaar woonhuis bouwen, omgeven door een gracht. In Wateringen stond op de (voormalige) oevers van de Gantel in de 12e eeuw het slot van de ridders van Van de Wateringh. In 1485 schenkt de toonaamige heer van Naaldwijk, de graaf van Holland, de heerlijkheid Wateringen, dit kasteel met landerijen (ca 85 ha) aan de ciaterienzorderde die het verbouwd tot een klooster. Dit klooster werd in 1573 door brand verwoest. Het land kwam in handen van Delftse regenten die op de ruïnes een aanzienlijke buitenplaats lieten bouwen: het *Hof van Wateringen*. Omstreeks deze tijd was Wateringen een geliefd oord voor buitenen. Zo werd er in 1620 bijvoorbeeld het hofstede Zuydeveld (of Suydeveld) opgericht, ter plaatse van *Huulweg 18*. Dit oorspronkelijk circa 72 ha grote complex omvatte naast een herenhuis diverse landerijen in 1899 werd Suydeveld overgenomen door het Burgerweeshuis en opgedeeld. Op het andere deel werd de boerderij Nieuw-Suydevelt gebouwd (Huulweg 5A). Op de gronden van het hof werd de wijk rondom de Harry Hoekstraat en de Oraniewijk gebouwd, op de landerijen van Suydevelt werd de gelijknamige woonwijk gebouwd.

Een hechte luidersgemeenschap

Tot de 17e eeuw waren Wateringers overwegend katholieke landarbeiders. Men was niet rijk en had weinig land. Maar ook Wateringen maakte in de Gouden Eeuw een bloeitijd door, wide- en teelland werd ontgret in boomgaarden en de handel in groente en fruit groeide. Pachtars waren de eerste echte Wateringe ondernemers. In de 18e eeuw kochten steeds meer Wateringers eigen grond en er ontstond een hechte gemeenschap van samenwerkende luiders. In 1899 werd de Wateringe geroeping toegelicht. In de 19e eeuw kwamen er meer ruimte voor katholieke bestuurders en ondernemers. Rond 1900 werd de grote St. Jan de Doper kerk gebouwd. De lintbebouwing die al was ontstaan op de droge oeverval Huulweg-Oostende ontwikkelde zich verder, ook richting de Kerkliaan en de Ambachtsweg en op de op een oeverval gelegen uitvalswegen Korte en Lange Noordweg. Hier ontstond geveerde kleinschalige bebouwing. Daarbij wigtte ook het tracé van dit lint in de huidige Poeldijkseweg vanwege toename van transport over weg in plaats van water. Hoewel er recent steeds meer grootschalige complexen zijn gebouwd, bepalen de oude linten nog steeds de aantrekkelijkheid en het karakter van het dorps-centrum.

Zoals de meeste dorpen lag Wateringen tot in de jaren '30 relatief geïsoleerd. De mobiliteit was nog beperkt en het leven overzichtelijk. Het bestuur, gezag en de kern waren centraal in het dorp gevestigd in rondom de middestand. De maatschappelijke betrokkenheid in Wateringen was groot en verenigingen groeiden als kool. Na de jaren '40 werd de kern overgroot en linten ernstig verdund. Het stedelijke richting. De Wippolder was het meest geschikt voor woningbouw maar tegelijk ook dure tuinbouwland. Daarom werd eerst boerenland elders ontwikkeld dat betaalbaar was. De wijk Vlietuitunen, ten noorden van het centrum, werd bijvoorbeeld later ontwikkeld, met een moeiame wijkontsluiting naar de directe omgeving als gevolg.

Het dorp dat bijna verdween

De wederopbouw luide zowel fysiek als maatschappelijk een nieuwe periode in, het dorps karakter verwaterde door de generieke ruimtelijke structuur van de nieuwbouw en de achtergrond van nieuwkomers. Na de Tweede Wereldoorlog werden Plan Zuid en de Oostende en vervolgens Suydevelt en Vlietuitunen. Vanaf de jaren '60 lonkte buurgemeente Den Haag in de Wateringen mogelijkheden zag voor staatsuitbreiding. In de Vierde Nota (VINEX uit 1991) was de rijksoverheid Haagse buidlocaties aan op Waterings grondgebied en in 1994 was de *aanpak* van 320 ha tuinbouwgrond onder veer protest van Wateringers een feit. De wijk Essellanden bleef wat in Haagse handen. Dit gebied ten zuiden van de Oostende, maar ook onderdeel uit van de Oude en Nieuwe Wateringse buidlocaties. Hier werd vanaf de 17e eeuw veen afgegraven. Medio 19e eeuw werd de *verveningsplaat* die ontstond doorgegaan. In het laag gelegen cultuurlandschap dat is ontstaan zijn de poldegraggen en boezemalke Bovenrij, Zwenhede, Lange Wateringde (Kwintshoek), Rijnse Watering, Kade (de Haag), de Dorpskade, de Middenweg als nieuwe ontginningskansen aan bu langrijke structuurdragers.

Deel 5, de uitvoeringsagenda, beschrijft hoe en op welke manier de gemeente samen met haar partners en bewoners van Wateringen de ambities en gewenste ontwikkelingen wil realiseren.



Permanente en nog zichtbare structuren in en rond Wateringen van circa 1500 tot heden: veelal wagen en waterlopen. De vorm van het (stedelijke) landschap als resultaat van het menselijke handelen, de cultuur, en door zame drager van een gebiedsgeschiede ontwikkeling. Kijk op de afbeelding om te ontdekken. (Bron: Fragment Westlandkaart 2011, Westlands Museum)

Na de bouwhuus van de jaren '90 is Wateringen de gemeentegrenzen generader met de thematische woonwijken Juliana', Waterpark en Hof van Wateringhe en de bedrijventerrein WBC, Zwethove en Wateringse Veld (Bedrijventerein Wateringen). De intentie was bewust vorm te geven aan de oostelijke grens met Den Haag, Essellanden bijvoorbeeld, meest zich als dorps profieren tegenover de (desondanks nu tamelijk gelijkvormige) Haagse Vinewijk Wateringse Veld. De Kwaklaan moest een ruim opgezet gebied loop van de zeeven wat in het gebied, maar ook een uitgaande zee- en grondwaterspiegel. Door bewoners werd systematisch een grootschalig greppelsysteem aangelegd; de eerste *verdundelstructuur* van Wateringen. Vanaf de 4e eeuw was het gebied nauweljks beboud. Pas weer uit circa 800 na Chr. zijn er sporen van een nederzetting gevonden nabij de huidige Oraniewijk.

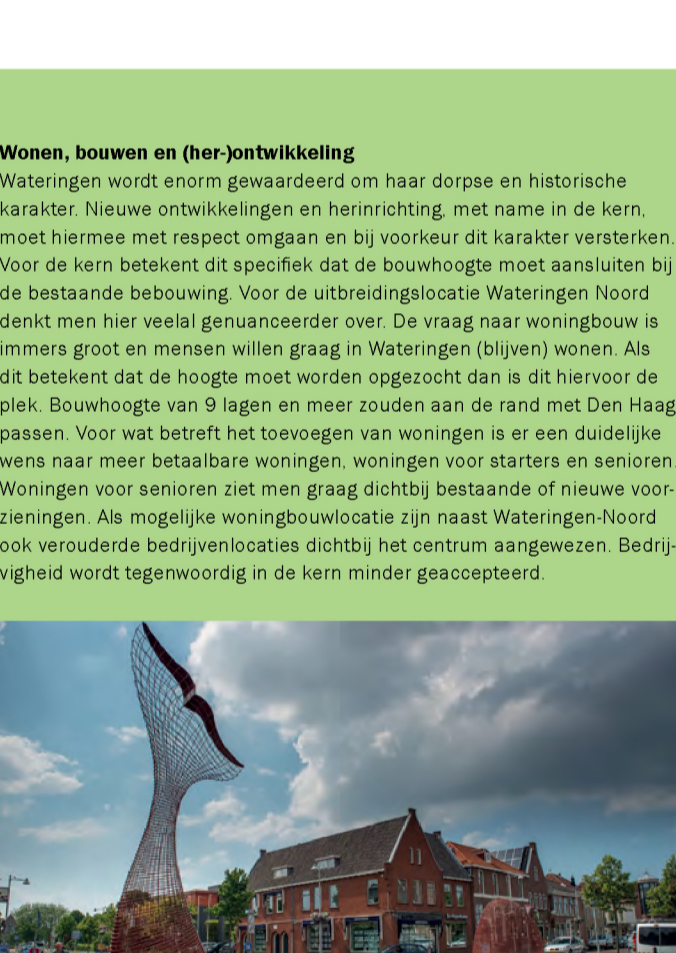
Na de bouwhuus van de jaren '90 is Wateringen de gemeentegrenzen generader met de thematische woonwijken Juliana', Waterpark en Hof van Wateringhe en de bedrijventerrein WBC, Zwethove en Wateringse Veld (Bedrijventerein Wateringen). De intentie was bewust vorm te geven aan de oostelijke grens met Den Haag, Essellanden bijvoorbeeld, meest zich als dorps profieren tegenover de (desondanks nu tamelijk gelijkvormige) Haagse Vinewijk Wateringse Veld. De Kwaklaan moest een ruim opgezet gebied loop van de zeeven wat in het gebied, maar ook een uitgaande zee- en grondwaterspiegel. Door bewoners werd systematisch een grootschalig greppelsysteem aangelegd; de eerste *verdundelstructuur* van Wateringen. Vanaf de 4e eeuw was het gebied nauweljks beboud. Pas weer uit circa 800 na Chr. zijn er sporen van een nederzetting gevonden nabij de huidige Oraniewijk.

Bron:
Archeologie Delft, Bureauonderzoek DAN 197 (2019) en DAN 111 (2016)
Genotenschap Oud-Windmolen(LB), Buitenplaatsen in het Westland AOC Archeoprojecten (2017), Wateringen-Oraniewijk Rapport 4603 Afdeling Archeologie, OSB Gemeente Den Haag (2009), HOP16 Bewoningsplan uit de Romeinse tijd in het Wateringse Veld e.a.
Met bijdragen van Historische Vereniging en Culturele Raad Wateringen-Kwintshoek, Genotenschap Oud-Westland en Monumentaal Westland

2.2 ACTUELE BELEVING EN WAARDEN

De waarden, beleving en incidenten van bewoners en ondernemers zijn een belangrijk fundament van deze visie. Brede participatie bijeenkomsten zijn druk bezocht en hebben – naast debat – veel inzicht over knelpunten, wensen en kansen opgeleverd. Mede op basis hiervan zijn uiteenlopende toekomstperspectieven opgesteld, die in een kritische analyse van Watering was, is hier vermoedelijk op terug te voeren. Bij archeologische opgravingen rond Juliana' en Wateringe Veld zijn grondwaterspiegels. Door bewoners werd systematisch een grootschalig greppelsysteem aangelegd; de eerste *verdundelstructuur* van Wateringen. Vanaf de 4e eeuw was het gebied nauweljks beboud. Pas weer uit circa 800 na Chr. zijn er sporen van een nederzetting gevonden nabij de huidige Oraniewijk.

Thematisch gebundeld zijn de opvattingen van Wateringers onderstaand samengevat.



Wonen, bouwen en (her-)ontwikkeling
Wateringen wordt enorm gewaardeerd om haar dorps- en historische karakter. Nieuwe ontwikkelingen en herinrichting, met name in de kern, moet herme met respect omgaan en bij voorkeur dit karakter versterken. Het kern betrekt dit specifiek dat de bouwgoethe moet aansluiten bij de bestaande bebouwing. Voor de uitbreidingslocatie Wateringen Noord dient men hier veelal geenjaeender over. De vraag naar woningbouw is immers groot en mensen willen graag in Wateringen (blijven) wonen. Als schied de toonaamige heer van Naaldwijk, de graaf van Holland, de heerlijkheid Wateringen, dit kasteel met landerijen (ca 85 ha) aan de ciaterienzorderde die het verbouwd tot een klooster. Dit klooster werd in 1573 door brand verwoest. Het land kwam in handen van Delftse regenten die op de ruïnes een aanzienlijke buitenplaats lieten bouwen: het *Hof van Wateringen*. Omstreeks deze tijd was Wateringen een geliefd oord voor buitenen. Zo werd er in 1620 bijvoorbeeld het hofstede Zuydeveld (of Suydeveld) opgericht, ter plaatse van *Huulweg 18*. Dit oorspronkelijk circa 72 ha grote complex omvatte naast een herenhuis diverse landerijen in 1899 werd Suydevelt overgenomen door het Burgerweeshuis en opgedeeld. Op het andere deel werd de boerderij Nieuw-Suydevelt gebouwd (Huulweg 5A). Op de gronden van het hof werd de wijk rondom de Harry Hoekstraat en de Oraniewijk gebouwd, op de landerijen van Suydevelt werd de gelijknamige woonwijk gebouwd.



Het centrum
In het centrum is het de uitdaging een goede balans te vinden tussen de eventuele groei van voorzieningen, behoud van voldoende ruimte voor onze auto's, bereikbaarheid en parkeerplaatsen én het vergroten van de gezelligheid, door middel van horeca. Daarnaast is er behoefte aan meer groen en verblijfsfuncties in het centrum. Ook de wens tot extra woonruimte voor senioren in het centrum is veel gehoord. Het voorstel om supermarkten de ruimte te geven om te groeien werd door het merendeel ondersteund. Hierbij werd echter de zorg om extra parkeerdruk, benadrukt. Een nieuwe ontwikkeling op korte afstand van het huidige centrum werd als een kans gezien om meteen een deel van het parkeren op te lossen. Nieuwe ontwerpen zijn voor veel mensen een must om het centrum te levendig te houden. Hoewel overwegend positief ontvangen, kon geen enkel voorgesteld scenario op een meerderheid rekenen. Over de manier waarop dit ruimtelijk zou moeten gebeuren zijn Wateringers ook erg verdeeld. De meest behoudende en meest vooruitstevende bezoekers van de tentoonstelling hielden er vaak wat betreft in balans.

Verkeer en verkeersveiligheid
Bijna unanim vindt men het autoverkeer de druk in Wateringen. De Herenstraat wordt vaak vast als ook de Wippolderlaan en de aanvoerwegen vanuit Den Haag. De problemen wet enieder wel te benoemen, maar oplossingen die elders geen problemen veroorzaken zijn beperkt gehoord. Waar geen enkele twiifel over bestaat is dat daar waar de veiligheid in het geding is, met name voor fietsers, hier als eerste naar moet worden gekeken. De wens van een (extra) busverbinding in het centrum is ook vaak genoemd.

Anderer veel genoemde punten van aandacht zijn substantiële toevoeging van recreatiegroen en voldoende aandacht voor ontmoetingsplekken zoals de HofHoek, De Waterman en VELO. Er is veel waardering voor de gemeenschapzinnig onderling en in de wijk. Hier als eerste naar moet worden gekeken. De wens van een (extra) busverbinding in het centrum is ook vaak genoemd.

Met dank aan deelnemers participatiebijeenkomsten op 16/11/2019 en 24/11/2019 in De Ark, Wateringen; 20/12/2019 in VELO, Wateringen, en bezoekers van de Tentoonstelling Visie Wateringen, gehouden van 8/7/2019 tot en met 13/7/2019 in de Bibliotheek Wateringen.

3 BESTAANDE KWALITEITEN EN OPGAVEN

Wateringen is als 'systeem' ontrafeld om actuele kansen en problemen te overzien in drie thematische lagen die elk op een andere manier en in een ander tempo aan verandering onderhevig zijn: *ondergrond, netwerken en gebruik*. Bestaand gemeentelijk en provinciaal beleid en relevante doelstellingen van het HHD, de MRD, de rijksoverheid, zijn hierin opgenomen, evenals de participatie uitkomsten.

3.1 ONDERGROND

Bodem(archief), water en klimaatverandering

Ten noorden van de Heulweg-Herenstraat bevindt zich de Wippolder en zuidelijk hiervan de lagere droogmakeri Oud en Nieuw Wateringseveldse Polder (ONWP). De Wippolder waterd af op de wijk van Wateringen en de bedrijventerrein WBC, Zwethove en Wateringse Veld (Bedrijventerein Wateringen). De intentie was bewust vorm te geven aan de oostelijke grens met Den Haag, Essellanden bijvoorbeeld, meest zich als dorps profieren tegenover de (desondanks nu tamelijk gelijkvormige) Haagse Vinewijk Wateringse Veld. De Kwaklaan moest een ruim opgezet gebied loop van de zeeven wat in het gebied, maar ook een uitgaande zee- en grondwaterspiegel. Door bewoners werd systematisch een grootschalig greppelsysteem aangelegd; de eerste *verdundelstructuur* van Wateringen. Vanaf de 4e eeuw was het gebied nauweljks beboud. Pas weer uit circa 800 na Chr. zijn er sporen van een nederzetting gevonden nabij de huidige Oraniewijk.

Biodiversiteit en (hoofd)groenstructuren

Biodiversiteit is voor de mens onmisbaar en een graadmeter voor een gezonde leefomgeving. Door milieudruk en vernierping van het ecologisch netwerk staat de biodiversiteit in Wateringen onder druk. Voor de toekomst zullen duurzame condities moeten worden gecreëerd voor karakteristieke soorten die anders dreigen te verdwijnen. Door klimaatveranderingen zal de waarde van groen in om Wateringen toenemen. Anno 2019 heeft Wateringen geen wzenlijke groenstructuur, wegen worden nauweljks ondersteund door aanplanting omdat er veelal te smal voor zijn aangelegd. De potentiële hoofdgroenstructuur bestaat uit versterkt openbaar groen langs oude ontginningsassen, naast bestaande groenvoorzieningen als het Hofpark, recreatiegebieden als de Zweth- en Wenzzone en semi-openbare sportterreinen, volkstuinen en begraafplaatsen. Voor dagelijks gebruik in de woonomgeving zijn truilukken groengebied van 500 meter breed, vanaf de woning belangrijk. Het aandeel groen in woonwijken en particuliere tuinen is, hoewel afhankelijk van de bouwperiode, minimaal en nog van weinig betekenis. In Wateringen is circa 38 m² *kwantitatief groen* per woning beschikbaar (2007). Daarnaast be- schikt de gemeente over Wateringen. Deze tentoonstelling heeft de wens bepaald dankzij een overledigende opkomst en een eventue indrukwekkende discussie en gedachtenwisseling.

Thematisch gebundeld zijn de opvattingen van Wateringers onderstaand samengevat.

Wonen, bouwen en (her-)ontwikkeling
Wateringen wordt enorm gewaardeerd om haar dorps- en historische karakter. Nieuwe ontwikkelingen en herinrichting, met name in de kern, moet herme met respect omgaan en bij voorkeur dit karakter versterken. Het kern betrekt dit specifiek dat de bouwgoethe moet aansluiten bij de bestaande bebouwing. Voor de uitbreidingslocatie Wateringen Noord dient men hier veelal geenjaeender over. De vraag naar woningbouw is immers groot en mensen willen graag in Wateringen (blijven) wonen. Als schied de toonaamige heer van Naaldwijk, de graaf van Holland, de heerlijkheid Wateringen, dit kasteel met landerijen (ca 85 ha) aan de ciaterienzorderde die het verbouwd tot een klooster. Dit klooster werd in 1573 door brand verwoest. Het land kwam in handen van Delftse regenten die op de ruïnes een aanzienlijke buitenplaats lieten bouwen: het *Hof van Wateringen*. Omstreeks deze tijd was Wateringen een geliefd oord voor buitenen. Zo werd er in 1620 bijvoorbeeld het hofstede Zuydeveld (of Suydeveld) opgericht, ter plaatse van *Huulweg 18*. Dit oorspronkelijk circa 72 ha grote complex omvatte naast een herenhuis diverse landerijen in 1899 werd Suydevelt overgenomen door het Burgerweeshuis en opgedeeld. Op het andere deel werd de boerderij Nieuw-Suydevelt gebouwd (Huulweg 5A). Op de gronden van het hof werd de wijk rondom de Harry Hoekstraat en de Oraniewijk gebouwd, op de landerijen van Suydevelt werd de gelijknamige woonwijk gebouwd.

3.3 GEBRUIK

Wonen

Volgens de prognose stijgt het aantal inwoners van Wateringen harder dan gehoopt kan worden tot 2040. Bouwprogramma's moeten worden uitgewerkt, specifiek voor de groep 1- en 2-persoonshuishoudens (60-77 m² BVO) en 2-3 kamerswoningen senioren, ouderen en jongeren/ starters (45-60m² BVO). Doel is tot 2030 het aanbod verde te differentiëren. Voor een toekomstbestendige woningvoorraad is er behoefte aan meer goedkope woonwonen: sociale huur (tot €720/mnd prijzipeel 2019) en betaalbare koop (goedkoop tot circa €194.000 en bereikbaar tot circa €225.000, prijzipeel 2019). Ook is een aanwijing op de middelste ure vijf sector huur (tot €950/mnd) gewenst. De ambitie is vooral te bouwen voor de Westlandse aanwas en om de mogelijkheid te bieden voor wooncarrière van zowel starters, dorstomers als senioren in de eigen kern. Hiervoor wordt het Westlands woningzoekendengert ingezet, zodat Westlanders als eerste in aanmerking komen voor een nieuwbouwwoning. Vergoeding en ontwikkelingen in de zorgsector vragen om meer levensloopbestendige woningen, meergeneratie- en groepswonen, ruimte voor specifieke woonzorgconcepten en sociale huurwoningen voor excellentie. Anno 2019 zijn er geen grote renovatie- of herstructureringsopgaven bij woningcorporaties in Wateringen. (Bron: Voorvoelise Westland 2030 (2016), Visie Ruimte en Mobiliteit (2016))

(Woon)zorg- en welzijnvoorzieningen

De komende decennia zal het aandeel ouderen in Wateringen stijgen. Daarbij neemt de algemene levensverwachting toe. Dit stelt het dorp voor de opgave om – naast aanpassingen aan de woonvoorraad – het aantal (woning)zorgvoorzieningen uit te bouwen en te toegankelijk- en bereikbaarheid hiervan goed te organiseren. Beleidsmatig is in het zorgaanbod centraal in het dorp (met in en direct rond de Ark) verde te bundelen ten behoeve van een (maximale) ouderen. Op het gebied van zorgvoenen is het belangrijk om het bestaande aanbod op deze locatie te revitaliseren. Hierbij dient ruimte te zijn voor extra ontmoetingsfuncties voor ouderen en de keten 'preventie-toeleiding-cure-care'. Daarbij kan herontwikkeling van aanleunwoningen en verzorgd wonen (zelfstandig wonen met zorg in de buurt) plaatsvinden. Het aanbod van eerste-lijnvoorzieningen in zorg en welzijn kan worden vergroot en generaliseerder. In verband met het verdwijnen van intramurale verzorging neemt de behoefte aan kleinschalige verpleeghuisconcepten toe. In Westland is er voor 2025 aen indicatief tekort. Zoekruimte hiervoor moet opgenomen worden op nieuwbouwaltes. Vanwege extramuralisering van GGZ en Beschermd Wonen is er extra vraag naar GGZ inoplocaties. Naar een locatie in Wateringen wordt gezocht. Bron: Welzijnskader Kernachtig Sociaal (2016) en Uitvoeringsprogramma Woonzorg Gemeent Westland (2017)

Kernwinkelvegebied en detailhandel

In 2016 heeft de gemeente *Detailhandel, Financiële Onderzoek* (DO) gedaan naar het huidige functioneren en de toekomstige behoefte aan (nieu) dagelijkse detailhandel en daghoreca in Wateringen. Het bestaande winkelenentrum functioneert goed. Met name specialiaatzen worden gewaardeerd evenals de dorps sfeer. Klantdie kom zowel uit Wateringen en het Westland als uit Den Haag. Ongewenste levend in de enkele kernen in Westland aan de orde. Daarom wordt hier door de gemeente beleid ontwikkeld. In Wateringen is dit daarvoor te beperkt aanwezig. Een knelpunt is wel de slechte (OV) bereikbaarheid en moeiame parkersituatie op met name zaterdag. Het centrum zit ruimtelijk door de dichte bebouwing vrijwel op slot en is niet gericht op extra klantbehoeften in de toekomst. De ruimtelijke structuur is onsamenhangend en ten opzichte van de winkelmeters detailhandel is er slechts beperkt daghoreca aanwezig om winkelvezoekers en dagboeristen te bedienen. In het DPO is op basis van bevolkingsprognoses, bestedings- en aanbodcijfers, koopstromen en referentie winkelvegebied berekend dat er voor 2030 *kwantitatief* 2200m² WVO (ca 2700m² BVO) in de supermarktabranchen en circa 220m² daghoreca.

Voor een mogelijke uitbreiding zijn vijf varianten op hun econo-mische, verkeerskundige en ruimtelijke effecten onderzocht.

3.2 NETWERKEN

Mobiliteit, verkeersveiligheid en leefmilieu

Wateringen kan niet af van verkeersproblemen. Zoals veel dorpen wordt Wateringen doorsneden door doorgaande wegen: historische routes die geleidelijk steeds meer verkeer te verwerken hebben gekregen en waarvan het wegprofiel te smal en overzichtelijk is om dit in goede banen te leiden. Overlast door files, vrachtwenker, onveilige situaties en verminderde milieue en verblijfskwaliteit zijn het gevolg. Met het oog op de verwachte groei van de mobiliteitsvraag tot 2040 (circa 40%) is het bereikbaar houden van de kern een stevige opgave. De druk op de bestaande infrastructuur zal toenemen. Wateringen is kwetsbaar door de vol belaste ring waar de Wippolderlaan, Lozerlaan en Laan van Wateringse Veld grote knelpunten zijn tot op de A4.



In 2019 heeft de gemeente nieuwe tellingen en kentekenenonderzoek gedaan om problemen te objectiveren en kwantificeren. Met behulp van het Verkeersmodel Wateringen 2019 is inzicht verkregen in de (verwach-)te verkeersreacten van autonome ontwikkelingen in 2019 en 2030 (met o.a. restrijdverlzenen en kruispuntbelastingen). Kortweg is er vooral slupverkeer op de routes Poeldijkseweg-Noordweg, Heulweg-Oostende, Ambachtsweg-Kerkliaan en Dorpskade-Wateringseveldseweg. De omvang hiervan blijkt echter gemiddeld beperkt en voornamelijk acceptabel omdat het ook buiten de spits geruikt is en gebieden direct rondom Wateringen. De verkeersintensiteit op de Ambachtsweg is, zeker met het oog op toekomstige ontwikkelingen, onacceptabel hoog voor een woonstraat. De bereikbaarheid van het centrum is in de spitsuren en op zaterdag beperkt. Dit is vooral een gevolg van een beperkte afwikkelingscapaciteit van kruispunten. Grats parkergelegenheid is 64n van de sterke punten van Wateringen. De parkeeractieve op zaterdag is echter moeizaam.

In Verkeersmodel Wateringen is vanuit diverse oplossingsrichtingen (centrumviananten, versterkte rondwegen, wegblokkades etc.) de effectiviteit van 4 maatregelen onderzocht.

- Een knip in de Ambachtsweg, met als effect aanzienlijk minder verkeer op de Ambachtsweg, Kerkliaan en Dorpskade, maar meer verkeer op de Poeldijkseweg en Noordweg. Deze wegen zijn qua inrichting geschikt om dit af te wikkelen.
- Herinrichting van Het Tolland en kruispunten naar tweerichtingsverkeer als doorgaande route. De Herenstraat wordt rustiger maar op de nieuwe centrumring (woonstraten Het Tolland en Van Egmondlaan e.o.) wordt het aanzienlijk duurder en blijken kruispunten kwetsbaar.
- Het gunstiger instellen van de verkeersregelinstallaties in Den Haag (Erasmusweg en Laan van Wateringse Veld) voor Waterings verkeer in de spits. Door de belaste ring blijkt extra groentijd voor Wateringers beperkt, maar de maatregel levert wel een rustiger centrum op.
- Een afsluiting van de T-kruising Heulweg-Plain-Herenstraat voor autoverkeer, waarbij het winkelcentrum van alle zijden bereikbaar blijft via een parkeerroute. Deze blokade is er aanzienlijk minder verkeer op de Kerkliaan, Dorpskade en Herenstraat, maar er ontstaan alternatieve drukke routes (m.n. op H. Hoekstraat en Kwaklaan).

1) Behoud van de huidige situatie zonder groei, hetgeen een forse verslechtering van de concurrentiepositie oplevert, maar de volbelaste wegfrustratie minder onder druk zet.
2) (1+200m² WVO), waarbij een discountier zich zou kunnen vestigen in de Vliethof. Dit levert een sterk aanbod en impuls op maar wel met gering risico op verschuiving van de klantoriëntatie.
3) Geleidelijke uitbreiding van supermarkten op de huidige locaties (toegankelijk WVO) en differentiatie met een discountier op Heulweg 2 (+1100m² WVO), een sterk aanbod, ruimte voor formuleontwikkeling maar minder ruimtelijke kansen door kleinschalig initiatief.
4) Maximale uitbreiding van bestaande supermarkten op de huidige locaties (+2200m² WVO) met kansen voor het bestaande centrum maar ook het risico op te grote ruimtelijke en verkeerskundige belasting en afnemende oriëntatie op specialiaatzen.

1) Behoud van de huidige situatie zonder groei, hetgeen een forse verslechtering van de concurrentiepositie oplevert, maar de volbelaste wegfrustratie minder onder druk zet.
2) (1+200m² WVO), waarbij een discountier zich zou kunnen vestigen in de Vliethof. Dit levert een sterk aanbod en impuls

4.1 VERSTERKEN DORPS KARAKTER

Wateringers zijn gehecht aan de dorps sfeer en het kleinschalige karakter van vooral het centrum rondom het Plein en de Herenstraat. Ons kent ons, saamhorigheid en herkenning en ontmoeting zijn kernwaarden. Binnen de stadse dynamiek van de Haagse regio is het belangrijk deze eigen identiteit te onderkennen en te koesteren: Wateringen moet een aangenaam dorps blijven om in te wonen, werken en verblijven. De leefomgeving wordt daarom versterkt door (o.a.) een verbeterde groenstructuur en duurzame ontmoetingsplaatsen voor de hele gemeenschap.

1 Opwaarderen Hofpark tot groen hart

De ambitie is het Wateringse groene hart uit zijn isolement te halen door haar aan alle zijden te verbinden met een doorlopende ecologische structuur naar de Wier- en Erasmuszone (zie ook ambitie 2). Bovendien wordt het park door zijn formatie van belang worden als brongebied voor de biodiversiteit. Daarnaast kan het zich verder ontwikkelen als wijkpark door (beperkte) toevoeging van functies. De specifieke kenmerken en waarden van de buitenplaats Hof Hof, in de vorm van de (historische) buitenplaats, de basisstructuur van de locatie en het beeldkwaliteitsaspect en waar mogelijk versterkt. De culturele functie van de Hofboerderij blijft behouden als accommodatie, de exploitatie wordt verbeterd en verduurzaamd.

2 Versterken van de groenblauwe structuur

Wateringen heeft een zwakke groenstructuur. De biodiversiteit staat onder druk. Binnen de kern is de ambitie de verbindingen te verbeteren van de groene randen langs de Erasmusweg en Wippolderlaan, via een groenblauwe ruggegraat centraal door Wateringen-Noord, Oranjevijk, Hofpark en Dorpskade richting de bestaande structuren langs de Midlerweg. Bovendien kan en te sluiten op de Zwethzone ten zuiden van de kern. Bij transformaties nabij de Gantel (of ook wel Vliet) ten noorden van het centrum, wordt deze oude kreek deels in ere hersteld door duikers nabij de Van Egmondiën te vervangen door (meer) open water, wateringen te verbinden en verdiepen en oeveren natuurvriendelijk te richten. Hierbij kan aansluiting worden gezocht bij de Gantelzone in Den Haag. Bij de transformatie en herinrichting van de Heulweg en het Plein (zie ambities 6 en 7) wordt laanbeplanting teruggebracht en onderzocht of een deel van de duiker Heulweg/Herenstraat vervangen kan worden door open boezemwater ten behoeve van de waterhuishouding en verblijfskwaliteit.

3 Behoud van de dorps karakteristiek

Belangrijk voor Wateringers is de dorps sfeer en het kleinschalige karakter van het centrum. Ook vanuit cultuurhistorische, ecologische en ruimtelijke waarden wordt er naar gestreefd de dorps bebouwingsstructuur te behouden en waar mogelijk te versterken. Dit speelt op 4 niveaus. Allereerst aanzien van behoud (en versterking) van de beeldbepalende **structuurdragers**: ontginningslinten en polderkades, hun profiel en karakteristieke bebouwings- en beplantingspatroon. Ten tweede gaat het om het beschermen van het ouwenoude centrale Plein, restanten van voormalige agrarische percelen en groene enclaves binnen de kern, waarvan het Hofpark, het gebied rond de molen Windlust (de vrijwaringszone van de molenbiotop) aan de Heulweg en het ensemble rond de Sint-Jan de Doperkerk aan de Herenstraat de belangrijkste zijn. Op de derde plaats is het op objectniveau zaak de ruimtelijke verschijningsvorm en openbare functie van plaatsen van betekenis te behouden. Dit geldt voor gemeentelijke en rijksmonumenten in het bijzonder, waarbij deze gebiedsgericht (en niet objectgericht) beschouwd worden. Op de vierde plaats is de inzet bij toekomstige transformaties in het hele dorp een zekere terughoudendheid om lucht, ruimte en groen te behouden (of herstellen) naar een nieuwe Westlandse standaard met als streven een kwantitatieve groennorm van 50 m² **gebruiksruimte** per woning in 2040.

4.2 EEN AANTREKKELIJK, LEVENDIG CENTRUM

Wateringen staat aan de vooravond van een noodzakelijke transformatie om het hart van de kern solide en bereikbaar te houden. Deze transformatie bestaat uit drie fases: maatregelen voor de komende 5 jaar die knelpunten verbeteren en een eerste aanzet bieden tot een duurzaam vooruitzicht, een tweede fase tot 2030 om kansen van reorganisatie van bestaande voorzieningen te benutten en een wendend perspectief voor de periode na 2030 om met eigenaren, ondernemers en bewoners naar toe te werken. De totale transformatie van bebouwing, infrastructuur, openbare ruimte en (parkeer)voorzieningen houdt en maakt het centrum dorps eigen met een menselijke maat.

6 Herontwikkeling kernwinkelgebied

Om in de Wateringse behoeften te kunnen voorzien is een groeiscenario voor reguliere detailhandel in de dagelijkse sector (supermarktbranche) voor 2030 een vereiste. Deze groei staat niet op zichzelf maar moet een motor zijn voor kwaliteitsverbetering in algemeen belang door extra parkeervoorzieningen, woningbouw (zie 15), herinrichting van de openbare ruimte, vergroening en verhoging van de verblijfskwaliteit. Dit wordt voorwaarde wordt er in een **eerste fase** planologisch uitbreidingsruimte mogelijk gemaakt van maximaal 2200m² WVO (ca. 2700 m² BV0) op de kop van de Dorpskade-Heulweg, direct aangrenzend aan het bestaande winkelcentrum. Het uitgangspunt is om de huidige parkeervoorziening aan het Plein hier onder te brengen, waardoor het Plein een **openbare** kan worden die uitnodigt tot fietsen in plaats van parkeren. De nieuwe detailhandel oriënteert zich op de Heulweg. Winkelbevoorrading en de ontlasting van de parkeervoorziening vinden plaats via de Dorpskade op afstand van de huidige rotonde ter hoogte van de bestaande eerste dwarsstraat (Windmolen) zodat de achterliggende woonstraten zo min mogelijk belast worden met extra verkeer. Nieuwe bouwmassa's zijn maximaal 5 bouwlagen hoog, met vrijwaring van de molenbiotop, duurzaam verkaveld en zodanig gestueerd dat schaduwrijke naar de directe omgeving bezand is. Autoveerker wordt teruggedrongen ten gunste van de positie van fietsers, voetgangers en het openbaar vervoer (zie 7 en 10). In een **tweede fase** centrumontwikkeling wordt ingezet op transformatie van bebouwing en openbare (verkeers)ruimte rond het Gantelplein die verplanting en/of clustering van bestaande detailhandel mogelijk maakt. Dit biedt groei perspectief voor gevestigde ondernemers, kansen om de oriëntatie, expedite- en parkeerontlast te verbeteren en parkeergelegenheid substantieel (en relatief betaalbaar) uit te breiden, zonder verder te verkeren. Het is dan mogelijk om Plein en Vliethof (verder) vrij te maken van geparkeerde auto's met ruimte voor terrassen en groen. Anno 2019 is transformatie met verdichting en extra programma rond het Gantelplein geen duurzaam scenario gebleken, gezien de moeizame ontlasting, de beperkte fysieke ruimte, het gewenste behoud van het dorps karakter, het open houden van de optie tot een geheel autoluw centrum voor de lange termijn en vanwege onvoldoende draagvlak bij stakeholders. In een doorkijk na 2030, een **derde fase**, is er potentie om de noodzakelijke entree van het winkelcentrum nabij de Kerkaan te vernieuwen. Door herstructurering, aanpassing van de bebouwings- en verkeersstructuur en openbare ruimte, kan een nieuw en duurzaam woongebied ontstaan aan de oever van de Gantel (of Vliet) dat een heldere begrenzing vormt van het centrum en de aangrenzende woonbuurt. Een perspectief dat de gemeente gaat met private partners wil verkennen.

9 Verbeterde verblijfsmogelijkheden

Het aanbod aan daghoreca, overnachtingsmogelijkheden en de verblijfskwaliteit in de openbare ruimte zijn in Wateringen onvoldoende. Bestaande terrassen liggen ongunstig gestueerd. Met het oog op de (toekomstige) behoefte zou het aanbod aan lunchrooms verduubeld kunnen worden voor een voorwaardig en aantrekkelijk centrum. Het Plein en de Vliethof hebben met toevoeging van areas de potentie tot een aangename verblijfsruimte te worden. Dit geldt met name voor de omgeving rond de huidige Blokker, die – naast bestaande horeca – getransformeerd zou kunnen worden tot een horeca-plein. Inzet voor deze openbare ruimtes is prettiger verblijven, minder parkeren en meer groen (tot zover marktfuncties dit toelaten). Bij transformatie van de omgeving rond het Gantelplein zijn er daarnaast mogelijkheden aan de Vliethof, die gunstig gericht is op de zon en zich in één van de weinige **voetgangersgebieden** bevindt (voor faseering zie 6). Herinrichting van de openbare ruimte is in alle gevallen noodzakelijk.

4 Huiskamers van het dorp

Ambitie is het actieve en bloeiende verenigingsleven in de kern te blijven ondersteunen en stimuleren door welzijnsvoorzieningen, of 'huiskamers' in het dorp in stand te houden of nieuw te ontwikkelen. Bibliotheek Westland speelt een belangrijke sociale maatschappelijke rol in Wateringen. Het is zaak de rol van VELO in sportieve maar ook sociale zin te behouden. Voor het openluchtzwembad De Waterman moet worden gekeken of een nieuw toekomst mogelijk is.

5 Zoekzones begraafplaats

Met inachtneming van vergrijzing en geplande ruimingen kan in Wateringen nog tot 2031 in de begraafplaats worden voorzien. Hier ligt mogelijk een ruimteclaim voor na 2030. Onderzoek zal moeten worden of de belangstelling voor cremieren of begraven elders zal toenemen. Of het wenselijk is mogelijk is bestaande ruimingsplannen te herzien, of dat er ruimte moet worden gezocht in bovengronds gebouwd begraven. Na 2025 gaat de gemeente onderzoeken wat de mogelijkheden zijn. In deze visie is geen potentiële locatie voor capaciteitsuitbreiding gevonden of aangewezen.

4.3 LEEFBARE EN BESTENDIGE WOONBUURTEN

In Wateringen is het goed toeven, aldus de Wateringers. Om dit zo te houden is het voor 2030 van belang om te anticiperen op ontwikkelingen in de bevolking, meer en kleinere huishoudens en veranderingen in het klimaat. Aanpassing van de woningvoorraad en maatschappelijke voorzieningen is noodzakelijk in het groeiscenario waarop deze visie is gesteld. De gemeente werkt hier aan maar ook de Wateringer zelf heeft een belangrijke rol.

11 Goede zorg- en onderwijsvoorzieningen

Het is zaak het goede voorziensaanbod van Wateringen te behouden bij de veranderende zorg- en onderwijsbehoefte. Onder meer vanwege de verwachte extra toename van nieuwbouwoorloos moet het talent aanvoorzieningen voor het basisonderwijs op korte termijn aangepast worden met een extra nieuwbouwoorloos (de eerste bouwfasen van Wateringen-Noord). Bij de ontwikkeling van deze nieuwe school zal afhankelijk van de omvang van de school ruimte voor bewegingsonderwijs worden meegenomen. Zorgfuncties worden verder gebundeld in en direct rond De Ark, centraal en goed bereikbaar in het dorp. Hier moet ook ruimte komen voor woonzorg- en ontmoetingsfuncties voor ouderen, verzorgd worden en eerstelijnsvoorzieningen. Vanuit de toenemende behoefte aan kleinschalige verpleeghuisconcepten, meergeneratie- en groepsgevoelige wonen wordt hier voor de korte termijn (fase 1 tot 2025) ruimte voor opgenomen in de nieuwbouwoorloos Wateringen-Noord zo mogelijk ook aan de Dorpskade (zie 8).

12 Wateringen waterproof

Voor 2030 wordt ernaar gestreefd het Wateringse watersysteem kwalitatief en kwantitatief te verbeteren voor een veilige, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving met mogelijkheden voor recreatie in en om zo schoon mogelijk water. Wateringen kent een hoge verhardingsgraad in de openbare ruimte, hetgeen de kans op waterhinder bij hooibomen en hittestress vergroot. De gemeente gaat klimaat adaptief bouwen en inrichten, stroom en een natuurrijke functionerend watersysteem bevorderen door de mogelijkheden voor afkoppeling van hemelwater, infiltratie in de bodem en berging in oppervlaktewater te maximaliseren. Beleidsmatig zal worden verken hoe het standaard programma voor de inrichting van de openbare ruimte kan worden verduurzaamd. Specifieke interventies in de hoofdwaterstructuur zijn beschreven onder ambitie 2.

13 Veilige fiets- en wandelroutes

Als duurzaam alternatief voor de auto op kortere afstanden worden fiets- en wandelen en skaten gestimuleerd door versterking van het fijnmazige utilitaire en recreatieve netwerk voor langzaam verkeer in en rond Wateringen. Concreet wordt de noord-zuid verbinding tussen de Erasmusweg en Zwethzone op onderdelen substantieel verbeterd door aanleg van nieuwe fietsroutes in Wateringen-Noord (zie 2), ingrepen in de verkeersstructuur van het centrum (zie 7) en de transformatie van de Dorpskade (zie 8). In het kader van de centrumontwikkeling wordt ook gekeken naar de mogelijkheden om de verkeersveiligheid voor fietsers in de Herenstraat te verbeteren en onderzoek gedaan naar de realisatie van extra fietsverbindingen. Tot slot blijft er ook aandacht voor veilige fietsroutes en van naar scholen.

14 Buurten in beweging

Steeds meer mensen sporten, spelen en recreëren in de openbare ruimte. Daarom is het van belang dat Wateringse straten, pleinen en groen toegankelijk worden ingericht, waarbij deze gebiedsgericht is voor verblijf en recreatie. Voor 2030 zijn er met name kansen voor extra recreatieve verbindingen aan de randen van de kern (Zweth-, Erasmus- en Wenzone, zie 16). De ambitie is een gesloten stelsel van recreatieve verbindingen voor wandelen, fietsen en varen om het dorp mogelijk te maken en in en rond het dorp het bestaande skate- en ruterpadennetwerk verder uit te rollen.

7 Optimale bereikbaarheid

Voor 2030 zullen mobiliteitsvraag en aanbod veranderen. Het is nodig de bereikbaarheid en het verblijfsklimaat te optimaliseren. Tegelijkertijd wordt ingezet op zoveel mogelijk voorsorteren op een meer autoluw centrum en ruimte voor langzaam verkeer. Op korte termijn worden verkeersmaatregelen aan de randen van Wateringen genomen (zie 20) waardoor het centrum in de spits rustiger wordt met minder verkeer op de Kerkaan, Plein, Herenstraat, Heulweg en Dorpskade. De bestaande stuwingsproblemen rondom de aansluiting Herenstraat-Kerkaan en rotonde Dorpskade-Heulweg worden verbeterd. In een **eerste fase** worden de twee kruisingen en de Heulweg heringericht met zoveel mogelijk ruimte voor fietsers. De optimale verkeersregelinstanties en vormgeving zijn precisiewerk en worden nader uitgewerkt. De bestaande parkeercapaciteit kan mogelijk beter benut worden. Op korte termijn wordt gekeken in hoeverre reguleringmaatregelen de parkeersituatie kunnen verbeteren. Ten behoeve van de verkeersveiligheid op de Herenstraat wordt de routing eenduidig met één in- en één uitrit (met een inrijverbod op de Valkenlaan richting Gantelplein, uitgezonderd omwonenden). De verkeerssituatie in de andere centrumstraten, waaronder Het Tolland, verandert in principe niet. Structurele aanpak van de parkeersituatie vraagt om lokale herinrichting en een betere routing die slechts mogelijk is bij een grootschalige transformatie zoals beoogd in **fase 2** (zie 6). De intentie is dit te combineren met een afsluiting van de route Struyck van Bergenstraat-Gantelplein (ter plaatse van de Gantel) voor autoverkeer ten behoeve van de veilige en woonkwaliteit en een sluitverkeer door het winkelcentrum vanuit omliggende wijken te beperken. De inzet is het deel Herenstraat van Plein tot Gantelplein in deze fase, bij voldoende afgenomen verkeersintensiteit, in te richten als fietsstraat. Bevoorrading van het winkelcentrum vindt dan plaats via een expeditiestraat voor vrachtwagenverkeer via het Gantelplein, en niet meer door woonbuurten. In een **derde fase** kan de worden gecombineerd met een nieuwe ontlasting van het gehele winkelgebied aan de noordzijde Kerkaan.

8 Transformatie Dorpskade

Het gebied langs de Dorpskade ten noorden van de Bovendijk tot de aansluiting van Het Tolland komt in aanmerking voor herstructurering. De aan de weg gevestigde bedrijven hebben elders meer toekomst. Er ligt een kans om de woonmogelijkheden in het centrum te vergroten en de groenblauwe structuur te versterken. Nieuw woningaanbod dient aan te sluiten bij de toekomstige behoefte in Wateringen (zie 15). Gezien het relatief grote oppervlak is de Dorpskade – samen met de 'kop Heulweg' (zie 6) – de belangrijkste verdichtingslocatie in Wateringen voor de komende decennia. Kwaliteit staat daarom voorop. Langs de kade is hogere bebouwing mogelijk, maximaal 5 bouwlagen. Deze hogere nieuwbouw dient wel goed comfortabel en veilig alternatief te bieden per openbaar vervoer en fiets (zie 13). Het is hierbij essentieel om het Wateringse OV-net uit te breiden met het verleggen van buslijn 21 vanuit Den Haag Erasmusweg richting centrum (Kerkaan-Plein tot overstappunt met lijn 30). Hiermee ontstaat een directe en frequente verbinding, elke 10 tot 15 minuten, met Den Haag Levenburg, Centrum en Scheveningen. Het meest wenselijk traject is een nieuw aan te leggen adequate infrastructuur in de nieuwbouwoorloos Wateringen-Noord (incl. haltering). Voor de toekomst wordt echter een route (deels) over de Ambachtsweg niet mogelijk gemaakt. De exacte route en haltering worden bepaald in overleg met MRDH, de exploitant, de gemeente Den Haag en omwonenden. Hierbij wordt gewerkt op basis van de uitwerking en effecten van de wegafsluiting Ambachtsweg zoals die in deze visie is voorgenoemen. Het is van belang de stallingmogelijkheden voor fietsen nabij OV-haltes in Wateringen uit te breiden. Zowel in de aanpak van het weren van doorgaand verkeer als de parkeer- en verkeersdruk in het centrum moeten innovaties en nieuwe technologieën voor mobiliteit zoals digitale informatie- en intelligente verkeersregelsystemen worden benut worden. Het aantal **Zero Emissie voertuigen** de komende jaren geleidelijk aan verder toenemen. Het is van belang dat ook in Wateringen voldoende laadinfrastructuur en capaciteit beschikbaar komt.

10 Slimme mobiliteit

Parallel aan deze visie is de **Mobiliteitsvisie Westland 2040** opgesteld. De gemeente sluit aan bij de landelijke **mobilitestransitie** en gaat zich ook in Wateringen geleidelijk steeds meer richten op slimme en duurzame mobiliteit. De inzet is onnodig autogebruik te verminderen door een goed, snel, comfortabel en veilig alternatief te bieden per openbaar vervoer en fiets (zie 13). Het is hierbij essentieel om het Wateringse OV-net uit te breiden met het verleggen van buslijn 21 vanuit Den Haag Erasmusweg richting centrum (Kerkaan-Plein tot overstappunt met lijn 30). Hiermee ontstaat een directe en frequente verbinding, elke 10 tot 15 minuten, met Den Haag Levenburg, Centrum en Scheveningen. Het meest wenselijk traject is een nieuw aan te leggen adequate infrastructuur in de nieuwbouwoorloos Wateringen-Noord (incl. haltering). Voor de toekomst wordt echter een route (deels) over de Ambachtsweg niet mogelijk gemaakt. De exacte route en haltering worden bepaald in overleg met MRDH, de exploitant, de gemeente Den Haag en omwonenden. Hierbij wordt gewerkt op basis van de uitwerking en effecten van de wegafsluiting Ambachtsweg zoals die in deze visie is voorgenoemen. Het is van belang de stallingmogelijkheden voor fietsen nabij OV-haltes in Wateringen uit te breiden. Zowel in de aanpak van het weren van doorgaand verkeer als de parkeer- en verkeersdruk in het centrum moeten innovaties en nieuwe technologieën voor mobiliteit zoals digitale informatie- en intelligente verkeersregelsystemen worden benut worden. Het aantal **Zero Emissie voertuigen** de komende jaren geleidelijk aan verder toenemen. Het is van belang dat ook in Wateringen voldoende laadinfrastructuur en capaciteit beschikbaar komt.

15 Sociaal vitaal en duurzaam wonen

In Wateringen overstijgt de vraag naar woningen het aanbod. Specifiek voor kleine huishoudens, senioren en starters zijn extra woningen in het goedkope segment noodzakelijk (zie ook deel 3.3). Met het oog op duurzame verstedelijking gaat dorpsaanbreiding voor uitbreiding. Vanuit het gewenste behoud van de dorpselijke karakteristiek (zie 3) is er echter bilereerst ruimte voor uitbreiding in Wateringen-Noord in voorrang op verdere verdichtingen. Hierin is inzonderheid is de transformatie tot wonen rond de Dorpskade (zie 8). In de bestaande gebieden wordt ingezet op de huurmarkt, 30% sociale en 9% middelenzwaar en meer gestapelde bouw. Wateringen-Noord krijgen duurzame woonwijken (leerrijke, groen, fietsvriendelijk en autoluw) een bijzondere plaats. Met het oog op de vergrijzing en stijgende levensverwachting is het van belang alle transformaties (ook van de bestaande woningvoorraad) voldoende aanbod te genereren van levensloopbestendige woningen en woonzorgconcepten. Zowel (w)op programmatische als stedenbouwkundige kaders ten behoeve van transformaties worden in 2020 door de gemeente aangevuld en verduurzaamd.

Voor 2030 wordt ernaar gestreefd het Wateringse watersysteem kwalitatief en kwantitatief te verbeteren voor een veilige, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving met mogelijkheden voor recreatie in en om zo schoon mogelijk water. Wateringen kent een hoge verhardingsgraad in de openbare ruimte, hetgeen de kans op waterhinder bij hooibomen en hittestress vergroot. De gemeente gaat klimaat adaptief bouwen en inrichten, stroom en een natuurrijke functionerend watersysteem bevorderen door de mogelijkheden voor afkoppeling van hemelwater, infiltratie in de bodem en berging in oppervlaktewater te maximaliseren. Beleidsmatig zal worden verken hoe het standaard programma voor de inrichting van de openbare ruimte kan worden verduurzaamd. Specifieke interventies in de hoofdwaterstructuur zijn beschreven onder ambitie 2.

13 Veilige fiets- en wandelroutes

Als duurzaam alternatief voor de auto op kortere afstanden worden fiets- en wandelen en skaten gestimuleerd door versterking van het fijnmazige utilitaire en recreatieve netwerk voor langzaam verkeer in en rond Wateringen. Concreet wordt de noord-zuid verbinding tussen de Erasmusweg en Zwethzone op onderdelen substantieel verbeterd door aanleg van nieuwe fietsroutes in Wateringen-Noord (zie 2), ingrepen in de verkeersstructuur van het centrum (zie 7) en de transformatie van de Dorpskade (zie 8). In het kader van de centrumontwikkeling wordt ook gekeken naar de mogelijkheden om de verkeersveiligheid voor fietsers in de Herenstraat te verbeteren en onderzoek gedaan naar de realisatie van extra fietsverbindingen. Tot slot blijft er ook aandacht voor veilige fietsroutes en van naar scholen.

14 Buurten in beweging

Steeds meer mensen sporten, spelen en recreëren in de openbare ruimte. Daarom is het van belang dat Wateringse straten, pleinen en groen toegankelijk worden ingericht, waarbij deze gebiedsgericht is voor verblijf en recreatie. Voor 2030 zijn er met name kansen voor extra recreatieve verbindingen aan de randen van de kern (Zweth-, Erasmus- en Wenzone, zie 16). De ambitie is een gesloten stelsel van recreatieve verbindingen voor wandelen, fietsen en varen om het dorp mogelijk te maken en in en rond het dorp het bestaande skate- en ruterpadennetwerk verder uit te rollen.

7 Optimale bereikbaarheid

Voor 2030 zullen mobiliteitsvraag en aanbod veranderen. Het is nodig de bereikbaarheid en het verblijfsklimaat te optimaliseren. Tegelijkertijd wordt ingezet op zoveel mogelijk voorsorteren op een meer autoluw centrum en ruimte voor langzaam verkeer. Op korte termijn worden verkeersmaatregelen aan de randen van Wateringen genomen (zie 20) waardoor het centrum in de spits rustiger wordt met minder verkeer op de Kerkaan, Plein, Herenstraat, Heulweg en Dorpskade. De bestaande stuwingsproblemen rondom de aansluiting Herenstraat-Kerkaan en rotonde Dorpskade-Heulweg worden verbeterd. In een **eerste fase** worden de twee kruisingen en de Heulweg heringericht met zoveel mogelijk ruimte voor fietsers. De optimale verkeersregelinstanties en vormgeving zijn precisiewerk en worden nader uitgewerkt. De bestaande parkeercapaciteit kan mogelijk beter benut worden. Op korte termijn wordt gekeken in hoeverre reguleringmaatregelen de parkeersituatie kunnen verbeteren. Ten behoeve van de verkeersveiligheid op de Herenstraat wordt de routing eenduidig met één in- en één uitrit (met een inrijverbod op de Valkenlaan richting Gantelplein, uitgezonderd omwonenden). De verkeerssituatie in de andere centrumstraten, waaronder Het Tolland, verandert in principe niet. Structurele aanpak van de parkeersituatie vraagt om lokale herinrichting en een betere routing die slechts mogelijk is bij een grootschalige transformatie zoals beoogd in **fase 2** (zie 6). De intentie is dit te combineren met een afsluiting van de route Struyck van Bergenstraat-Gantelplein (ter plaatse van de Gantel) voor autoverkeer ten behoeve van de veilige en woonkwaliteit en een sluitverkeer door het winkelcentrum vanuit omliggende wijken te beperken. De inzet is het deel Herenstraat van Plein tot Gantelplein in deze fase, bij voldoende afgenomen verkeersintensiteit, in te richten als fietsstraat. Bevoorrading van het winkelcentrum vindt dan plaats via een expeditiestraat voor vrachtwagenverkeer via het Gantelplein, en niet meer door woonbuurten. In een **derde fase** kan de worden gecombineerd met een nieuwe ontlasting van het gehele winkelgebied aan de noordzijde Kerkaan.

8 Transformatie Dorpskade

Het gebied langs de Dorpskade ten noorden van de Bovendijk tot de aansluiting van Het Tolland komt in aanmerking voor herstructurering. De aan de weg gevestigde bedrijven hebben elders meer toekomst. Er ligt een kans om de woonmogelijkheden in het centrum te vergroten en de groenblauwe structuur te versterken. Nieuw woningaanbod dient aan te sluiten bij de toekomstige behoefte in Wateringen (zie 15). Gezien het relatief grote oppervlak is de Dorpskade – samen met de 'kop Heulweg' (zie 6) – de belangrijkste verdichtingslocatie in Wateringen voor de komende decennia. Kwaliteit staat daarom voorop. Langs de kade is hogere bebouwing mogelijk, maximaal 5 bouwlagen. Deze hogere nieuwbouw dient wel goed comfortabel en veilig alternatief te bieden per openbaar vervoer en fiets (zie 13). Het is hierbij essentieel om het Wateringse OV-net uit te breiden met het verleggen van buslijn 21 vanuit Den Haag Erasmusweg richting centrum (Kerkaan-Plein tot overstappunt met lijn 30). Hiermee ontstaat een directe en frequente verbinding, elke 10 tot 15 minuten, met Den Haag Levenburg, Centrum en Scheveningen. Het meest wenselijk traject is een nieuw aan te leggen adequate infrastructuur in de nieuwbouwoorloos Wateringen-Noord (incl. haltering). Voor de toekomst wordt echter een route (deels) over de Ambachtsweg niet mogelijk gemaakt. De exacte route en haltering worden bepaald in overleg met MRDH, de exploitant, de gemeente Den Haag en omwonenden. Hierbij wordt gewerkt op basis van de uitwerking en effecten van de wegafsluiting Ambachtsweg zoals die in deze visie is voorgenoemen. Het is van belang de stallingmogelijkheden voor fietsen nabij OV-haltes in Wateringen uit te breiden. Zowel in de aanpak van het weren van doorgaand verkeer als de parkeer- en verkeersdruk in het centrum moeten innovaties en nieuwe technologieën voor mobiliteit zoals digitale informatie- en intelligente verkeersregelsystemen worden benut worden. Het aantal **Zero Emissie voertuigen** de komende jaren geleidelijk aan verder toenemen. Het is van belang dat ook in Wateringen voldoende laadinfrastructuur en capaciteit beschikbaar komt.

10 Slimme mobiliteit

Parallel aan deze visie is de **Mobiliteitsvisie Westland 2040** opgesteld. De gemeente sluit aan bij de landelijke **mobilitestransitie** en gaat zich ook in Wateringen geleidelijk steeds meer richten op slimme en duurzame mobiliteit. De inzet is onnodig autogebruik te verminderen door een goed, snel, comfortabel en veilig alternatief te bieden per openbaar vervoer en fiets (zie 13). Het is hierbij essentieel om het Wateringse OV-net uit te breiden met het verleggen van buslijn 21 vanuit Den Haag Erasmusweg richting centrum (Kerkaan-Plein tot overstappunt met lijn 30). Hiermee ontstaat een directe en frequente verbinding, elke 10 tot 15 minuten, met Den Haag Levenburg, Centrum en Scheveningen. Het meest wenselijk traject is een nieuw aan te leggen adequate infrastructuur in de nieuwbouwoorloos Wateringen-Noord (incl. haltering). Voor de toekomst wordt echter een route (deels) over de Ambachtsweg niet mogelijk gemaakt. De exacte route en haltering worden bepaald in overleg met MRDH, de exploitant, de gemeente Den Haag en omwonenden. Hierbij wordt gewerkt op basis van de uitwerking en effecten van de wegafsluiting Ambachtsweg zoals die in deze visie is voorgenoemen. Het is van belang de stallingmogelijkheden voor fietsen nabij OV-haltes in Wateringen uit te breiden. Zowel in de aanpak van het weren van doorgaand verkeer als de parkeer- en verkeersdruk in het centrum moeten innovaties en nieuwe technologieën voor mobiliteit zoals digitale informatie- en intelligente verkeersregelsystemen worden benut worden. Het aantal **Zero Emissie voertuigen** de komende jaren geleidelijk aan verder toenemen. Het is van belang dat ook in Wateringen voldoende laadinfrastructuur en capaciteit beschikbaar komt.

4.4 HOOGWAARDIGE DORPSRANDEN

Ruimtelijk-economisch maakt Wateringen onderdeel uit van de Haagse agglomeratie. De kern is – in verhouding tot de andere Westlandse dorpen – extern gericht en de stadse dynamiek is voelbaar. Deze positie brengt kansen met zich mee voor hoogwaardige energie- en weginfrastructuur maar ook een verstedelijkingsdruk waar op een manier mee om moet worden gegaan die past bij het dorp. Wateringen wil groeien maar zich ook nadrukkelijk blijven onderscheiden van Den Haag. Beeldbepalend is hierbij de verschijningsvorm van de dorpsranden.

16 Groenblauwe gordel

Westelijk van Wateringen ligt de groene Wenzone (inclusief Uithofpark) die het Nationaal Park De Hollandse Duinen verbindt met de Zwethzone, een recreatie- en natuurgebied ten zuiden van Wateringen. Met de toekomstige verdichtingsopgaven in Den Haag Zuidwest en Westland, neemt het belang van deze grotere groengebieden toe. Versterking is noodzakelijk om Wateringen en de regio leefbaar te houden. De ambitie is om de groene zone langs de Erasmusweg en Wippolderlaan als belangrijke verbinding en buffer tussen Den Haag en Wateringen te versterken met een boezemvaart en ecologische zone. De vaart is een belangrijke schakel voor een duurzaam en veilig watersysteem en het natte ecologische netwerk in Deffland. Het biedt de kans om vaar- en waterrecreatie rondom Wateringen uit te breiden.

17 Waardig (gebieds)entrees

De presentatie van het dorp is tot op heden zwak door de uitstraling van de Wippolderlaan als gezicht van Wateringen en de zuidelijke entrees tot het dorp via bedrijventerreinen. Door samenhangende ruimtelijke ontwikkelingen aan de noordzijde van Wateringen is het voor 2030 mogelijk representatieve dorpsentrees te vormen rond de Ambachtsweg en Poeldijkweg. Wateringen-Noord moet het vastekarte van het dorp worden aan de Erasmusweg met duurzame en hoogwaardige woonmilieus in het groen. Het is zaak hier ook recreatieve poorten langs de Wippolderlaan en Erasmusweg voor wandelaars en fietsers goed en veilig te organiseren. Op gebiedsniveau is het van belang om de nieuwbouwoorloos adequaat te ontlasten voor in eerste instantie fiets, maar zeker ook autoverkeer om overbelasting op het omliggende wegennet, intern sluisverkeer, maar ook onnodige verkeersbewegingen en onrijmtes te voorkomen.

13 Veilige fiets- en wandelroutes

Als duurzaam alternatief voor de auto op kortere afstanden worden fiets- en wandelen en skaten gestimuleerd door versterking van het fijnmazige utilitaire en recreatieve netwerk voor langzaam verkeer in en rond Wateringen. Concreet wordt de noord-zuid verbinding tussen de Erasmusweg en Zwethzone op onderdelen substantieel verbeterd door aanleg van nieuwe fietsroutes in Wateringen-Noord (zie 2), ingrepen in de verkeersstructuur van het centrum (zie 7) en de transformatie van de Dorpskade (zie 8). In het kader van de centrumontwikkeling wordt ook gekeken naar de mogelijkheden om de verkeersveiligheid voor fietsers in de Herenstraat te verbeteren en onderzoek gedaan naar de realisatie van extra fietsverbindingen. Tot slot blijft er ook aandacht voor veilige fietsroutes en van naar scholen.

14 Buurten in beweging

Steeds meer mensen sporten, spelen en recreëren in de openbare ruimte. Daarom is het van belang dat Wateringse straten, pleinen en groen toegankelijk worden ingericht, waarbij deze gebiedsgericht is voor verblijf en recreatie. Voor 2030 zijn er met name kansen voor extra recreatieve verbindingen aan de randen van de kern (Zweth-, Erasmus- en Wenzone, zie 16). De ambitie is een gesloten stelsel van recreatieve verbindingen voor wandelen, fietsen en varen om het dorp mogelijk te maken en in en rond het dorp het bestaande skate- en ruterpadennetwerk verder uit te rollen.

7 Optimale bereikbaarheid

Voor 2030 zullen mobiliteitsvraag en aanbod veranderen. Het is nodig de bereikbaarheid en het verblijfsklimaat te optimaliseren. Tegelijkertijd wordt ingezet op zoveel mogelijk voorsorteren op een meer autoluw centrum en ruimte voor langzaam verkeer. Op korte termijn worden verkeersmaatregelen aan de randen van Wateringen genomen (zie 20) waardoor het centrum in de spits rustiger wordt met minder verkeer op de Kerkaan, Plein, Herenstraat, Heulweg en Dorpskade. De bestaande stuwingsproblemen rondom de aansluiting Herenstraat-Kerkaan en rotonde Dorpskade-Heulweg worden verbeterd. In een **eerste fase** worden de twee kruisingen en de Heulweg heringericht met zoveel mogelijk ruimte voor fietsers. De optimale verkeersregelinstanties en vormgeving zijn precisiewerk en worden nader uitgewerkt. De bestaande parkeercapaciteit kan mogelijk beter benut worden. Op korte termijn wordt gekeken in hoeverre reguleringmaatregelen de parkeersituatie kunnen verbeteren. Ten behoeve van de verkeersveiligheid op de Herenstraat wordt de routing eenduidig met één in- en één uitrit (met een inrijverbod op de Valkenlaan richting Gantelplein, uitgezonderd omwonenden). De verkeersituatie in de andere centrumstraten, waaronder Het Tolland, verandert in principe niet. Structurele aanpak van de parkeersituatie vraagt om lokale herinrichting en een betere routing die slechts mogelijk is bij een grootschalige transformatie zoals beoogd in **fase 2** (zie 6). De intentie is dit te combineren met een afsluiting van de route Struyck van Bergenstraat-Gantelplein (ter plaatse van de Gantel) voor autoverkeer ten behoeve van de veilige en woonkwaliteit en een sluitverkeer door het winkelcentrum vanuit omliggende wijken te beperken. De inzet is het deel Herenstraat van Plein tot Gantelplein in deze fase, bij voldoende afgenomen verkeersintensiteit, in te richten als fietsstraat. Bevoorrading van het winkelcentrum vindt dan plaats via een expeditiestraat voor vrachtwagenverkeer via het Gantelplein, en niet meer door woonbuurten. In een **derde fase** kan de worden gecombineerd met een nieuwe ontlasting van het gehele winkelgebied aan de noordzijde Kerkaan.

8 Transformatie Dorpskade

Het gebied langs de Dorpskade ten noorden van de Bovendijk tot de aansluiting van Het Tolland komt in aanmerking voor herstructurering. De aan de weg gevestigde bedrijven hebben elders meer toekomst. Er ligt een kans om de woonmogelijkheden in het centrum te vergroten en de groenblauwe structuur te versterken. Nieuw woningaanbod dient aan te sluiten bij de toekomstige behoefte in Wateringen (zie 15). Gezien het relatief grote oppervlak is de Dorpskade – samen met de 'kop Heulweg' (zie 6) – de belangrijkste verdichtingslocatie in Wateringen voor de komende decennia. Kwaliteit staat daarom voorop. Langs de kade is hogere bebouwing mogelijk, maximaal 5 bouwlagen. Deze hogere nieuwbouw dient wel goed comfortabel en veilig alternatief te bieden per openbaar vervoer en fiets (zie 13). Het is hierbij essentieel om het Wateringse OV-net uit te breiden met het verleggen van buslijn 21 vanuit Den Haag Erasmusweg richting centrum (Kerkaan-Plein tot overstappunt met lijn 30). Hiermee ontstaat een directe en frequente verbinding, elke 10 tot 15 minuten, met Den Haag Levenburg, Centrum en Scheveningen. Het meest wenselijk traject is een nieuw aan te leggen adequate infrastructuur in de nieuwbouwoorloos Wateringen-Noord (incl. haltering). Voor de toekomst wordt echter een route (deels) over de Ambachtsweg niet mogelijk gemaakt. De exacte route en haltering worden bepaald in overleg met MRDH, de exploitant, de gemeente Den Haag en omwonenden. Hierbij wordt gewerkt op basis van de uitwerking en effecten van de wegafsluiting Ambachtsweg zoals die in deze visie is voorgenoemen. Het is van belang de stallingmogelijkheden voor fietsen nabij OV-haltes in Wateringen uit te breiden. Zowel in de aanpak van het weren van doorgaand verkeer als de parkeer- en verkeersdruk in het centrum moeten innovaties en nieuwe technologieën voor mobiliteit zoals digitale informatie- en intelligente verkeersregelsystemen worden benut worden. Het aantal **Zero Emissie voertuigen** de komende jaren geleidelijk aan verder toenemen. Het is van belang dat ook in Wateringen voldoende laadinfrastructuur en capaciteit beschikbaar komt.

10 Slimme mobiliteit

Parallel aan deze visie is de **Mobiliteitsvisie Westland 2040** opgesteld. De gemeente sluit aan bij de landelijke **mobilitestransitie** en gaat zich ook in Wateringen geleidelijk steeds meer richten op slimme en duurzame mobiliteit. De inzet is onnodig autogebruik te verminderen door een goed, snel, comfortabel en veilig alternatief te bieden per openbaar vervoer en fiets (zie 13). Het is hierbij essentieel om het Wateringse OV-net uit te breiden met het verleggen van buslijn 21 vanuit Den Haag Erasmusweg richting centrum (Kerkaan-Plein tot overstappunt met lijn 30). Hiermee ontstaat een directe en frequente verbinding, elke 10 tot 15 minuten, met Den Haag Levenburg, Centrum en Scheveningen. Het meest wenselijk traject is een nieuw aan te leggen adequate infrastructuur in de nieuwbouwoorloos Wateringen-Noord (incl. haltering). Voor de toekomst wordt echter een route (deels) over de Ambachtsweg niet mogelijk gemaakt. De exacte route en haltering worden bepaald in overleg met MRDH, de exploitant, de gemeente Den Haag en omwonenden. Hierbij wordt gewerkt op basis van de uitwerking en effecten van de wegafsluiting Ambachtsweg zoals die in deze visie is voorgenoemen. Het is van belang de stallingmogelijkheden voor fietsen nabij OV-haltes in Wateringen uit te breiden. Zowel in de aanpak van het weren van doorgaand verkeer als de parkeer- en verkeersdruk in het centrum moeten innovaties en nieuwe technologieën voor mobiliteit zoals digitale informatie- en intelligente verkeersregelsystemen worden benut worden. Het aantal **Zero Emissie voertuigen** de komende jaren geleidelijk aan verder toenemen. Het is van belang dat ook in Wateringen voldoende laadinfrastructuur en capaciteit beschikbaar komt.